

Uchwała z dnia 8 listopada 2007 r., III CZP 92/07

Sędzia SN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

Sędzia SN Zbigniew Strus

Sędzia SN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa "P.", sp. z o.o. w W. przeciwko "B.Z.W." S.A. w W. o zapłatę, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 8 listopada 2007 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z dnia 16 maja 2007 r.:

"Czy w przypadku przedłożenia z pełnomocnictwem odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego w celu wykazania, że osoby udzielające pełnomocnictwa są umocowane do działania jako organ osoby prawnej skuteczne jest przedłożenie odpisu, w którym wymieniono ujawniono te osoby bez względu – o ile nie zachodzą szczególne okoliczności – na datę wydania tego dokumentu?"

podjął uchwałę:

Do wykazania, że osoby działające jako organ osoby prawnej są uprawnione do udzielenia pełnomocnictwa procesowego, nie jest konieczne, aby aktualny bądź zupełny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego był sporządzony według stanu na dzień wystawienia dokumentu pełnomocnictwa procesowego.

Uzasadnienie

Zarządzeniem z dnia 14 września 2006 r. przewodniczący wezwał pozwanego do usunięcia braku formalnego sprzeciwu od wyroku zaocznego przez złożenie oryginału lub uwierzytelnionej kopii pełnomocnictwa procesowego z dnia 6 stycznia 2003 r. oraz odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego potwierdzającego, że osoby, które udzieliły pełnomocnictwa procesowego, były uprawnione do działania jako organ pozwanego w dniu udzielenia pełnomocnictwa. Dnia 5 października 2006 r.

pozwany przedłożył uwierzytelnione notarialnie pełnomocnictwo procesowe oraz aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego z dnia 6 grudnia 2002 r.

Postanowieniem z dnia 13 listopada 2006 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie odrzucił sprzeciw z powodu nieusunięcia stwierdzonego braku formalnego. Z wydanego według stanu z dnia 6 grudnia 2002 r. odpisu z rejestru nie wynika – zdaniem Sądu – czy wskazane w nim osoby były uprawnione do działania jako organ pozwanego w chwili udzielenia pełnomocnictwa procesowego w dniu 6 stycznia 2003 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, rozpoznając zażalenie pozwanego, przedstawił – na podstawie art. 390 § 1 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. – przytoczone na wstępie zagadnienie prawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie stanowiskiem, wykazanie przez pełnomocnika procesowego umocowania do reprezentowania strony będącej osobą prawną wymaga złożenia nie tylko dokumentu pełnomocnictwa podpisanego przez osoby działające w imieniu tej osoby prawnej, ale także dokumentu potwierdzającego umocowanie tych osób do działania w imieniu tej osoby prawnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2006 r., I CZ 8/06, OSP 2006, nr 12, poz. 141, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2006 r., III CZP 14/06, OSNC 2006, nr 10, poz. 165, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2006 r., II SZ 2/06, nie publ. lub wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2006 r., I PK 124/06, OSNP 2008, nr 3-4, poz. 27). W orzecznictwie został wyrażony także pogląd, że kontroli, czy pełnomocnik został należycie umocowany, dokonuje się w ramach badania zachowania wymagań formalnych pisma procesowego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2003 r., III CZP 74/03, OSNC 2005, nr 1, poz. 6).

Problem, jak ocenić umocowanie osób wchodzących w skład organu osoby prawnej do udzielenia pełnomocnictwa, gdy dokument pełnomocnictwa jest opatrzony inną (późniejszą) datą niż data wydania odpisu aktualnego z rejestru przedsiębiorstw Krajowego Rejestru Sądowego, nie był dotychczas przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W orzecznictwie sądów powszechnych został natomiast wyrażony pogląd, że właściwym dokumentem do wykazania, że organ osoby prawnej jest umocowany do udzielenia pełnomocnictwa procesowego, jest odpis z Krajowego Rejestru Sądowego aktualny w dniu udzielenia pełnomocnictwa

(por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 października 2005 r., IV ACa 319/05, "Apelacja. SA w Warszawie" 2006, nr 3, poz. 26).

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 ze zm. – dalej: „ustawa”), Centralna Informacja Krajowego Rejestru Sądowego, utworzona przez Ministra Sprawiedliwości i mająca oddziały w sądach rejestrowych (art. 4 ust. 1 ustawy), wydaje odpisy, wyciągi i zaświadczenia oraz udziela informacji z Rejestru, które mają moc dokumentów urzędowych, jeżeli zostały wydane w formie papierowej. Kwestie szczegółowe reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2006 r. w sprawie ustroju i organizacji Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowych zasad udzielania informacji i udostępniania kopii dokumentów z katalogu (Dz.U. Nr 247, poz. 1811). Odpis z Krajowego Rejestru Sądowego (dalej: „odpis”) może być pełny (zupełny) lub aktualny (§ 5). Odpis pełny zawiera treść wszystkich wpisów w rejestrze pod danym numerem Krajowego Rejestru Sądowego, dokonanych od chwili pierwszego wpisu, z wyjątkiem wpisów niepodlegających ujawnieniu (§ 6 ust. 1). Odpis aktualny zawiera aktualną treść wpisów w rejestrze pod danym numerem (§ 6 ust. 2). Każdy odpis powinien zawierać m.in. oznaczenie miejsca i daty wydania dokumentu oraz – miarodajne do oceny umocowania osób wchodzących w skład organu osoby prawnej do udzielenia pełnomocnictwa – datę i czas stanu rejestru, według którego został wydany (§ 23 ust. 1). Odpisy z rejestru jako dokumenty urzędowe stanowią w postępowaniu cywilnym – zgodnie z art. 244 k.p.c. – dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2005 r., IV CK 494/04, nie publ.). Nie ma przepisów, które określałyby, jak długo odpis z rejestru zachowuje „ważność”. W praktyce obrotu gospodarczego przyjmowany jest niekiedy okres trzech miesięcy, jak podkreśla jednak doktryna, zasada „trzech miesięcy” nie wynika z przepisów i funkcjonuje raczej jako zwyczaj handlowy.

Jeżeli dokument pełnomocnictwa został opatrzony datą wystawienia, to nie powinno budzić wątpliwości, że do wykazania umocowania osób wchodzących w skład organu osoby prawnej, podlegającej wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, do udzielenia pełnomocnictwa wystarczy przedstawienie aktualnego w dniu sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa odpisu z rejestru, potwierdzającego wspomniane umocowanie w tym dniu. Za odpowiadający temu wymaganiu

należałoby uznać odpis aktualny, wydany według stanu rejestru z dnia sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa, albo odpis zupełny, wydany według stanu rejestru z dnia sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa lub każdego następnego dnia, przy założeniu, że wynikałoby z niego umocowanie osób wchodzących w skład osoby prawnej do udzielających pełnomocnictwa w dniu dokonania tej czynności. Należy jednak podkreślić, że nawet przedstawienie tego rodzaju odpisu aktualnego albo zupełnego nie daje jeszcze pełnej gwarancji, iż osoby udzielające pełnomocnictwa rzeczywiście były do tego umocowane. Nie można bowiem wykluczyć – ze względu na deklaracyjny charakter wpis do rejestru Krajowego Rejestru Sądowego osób uprawnionych do reprezentacji (np. członków zarządu spółek handlowych) – że w rzeczywistości w chwili sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa uprawnionymi do reprezentacji mocodawcy są inne osoby niż ujawnione w rejestrze. Nie wyłącza tego domniemanie prawdziwości wpisu (art. 17 ust. 1 ustawy).

Powstaje zatem pytanie, które sprowadza się do zagadnienia, jak należy ocenić sytuację, w której dokument pełnomocnictwa nosi datę późniejszą niż data dotycząca stanu rejestru, stanowiącego podstawę wydania odpisu aktualnego lub zupełnego. *Prima facie* można uznać, że w takiej sytuacji przedstawiony odpis z rejestru nie stanowi dokumentu pozwalającego wykazać, iż osoby udzielające pełnomocnictwa były umocowane do dokonania tej czynności. Taki wniosek jest konsekwencją rozumowania, że odpis aktualny świadczy jedynie o umocowaniu osób wchodzących w skład organu osoby prawnej, podlegającej wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, do udzielenia pełnomocnictwa w chwili dotyczącej stanu rejestru, według którego odpis został wydany, a odpis zupełny pozwala zweryfikować wspomniane umocowanie wstecz, licząc od daty dotyczącej stanu rejestru, według którego odpis został wydany. Takie rozumowanie jest jednak trudne do zaakceptowania.

Po pierwsze, trzeba się liczyć z tym, że Centralna Informacja Krajowego Rejestru Sądowego może nie załatwić wniosku o wydanie odpisu z rejestru w dniu jego złożenia, zatem aby mieć pewność, że odpis będzie zawsze aktualny w dniu sporządzenia pełnomocnictwa albo należałoby najpierw występować o wydanie odpisu i dopiero w dniu jego wydania sporządzić dokument pełnomocnictwa, albo też po sporządzeniu w określonym dniu dokumentu pełnomocnictwa trzeba by wystąpić o wydanie odpisu zupełnego. Prawdopodobna jest sytuacja, w której

strona procesowa, będąca np. spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, poweźmie wiadomość o potrzebie dochodzenia roszczenia lub innego uprawnienia w ostatnim dniu przed upływem terminu przedawnienia lub terminu zawitego. Wtedy, chcąc udzielić pełnomocnictwa np. adwokatowi, musiałaby dysponować, w celu wykazania umocowania członków zarządu do udzielenia pełnomocnictwa, odpisem z rejestru aktualnym właśnie w tym dniu. Gdyby nie zdołała go uzyskać, a będący jej pełnomocnikiem adwokat zaryzykowałby złożenie pozwu i załączenie dokumentu pełnomocnictwa bez aktualnego w dniu jego sporządzenia odpisu z rejestru, złożony pozew należałoby uznać za dotknięty brakiem formalnym. W sprawie gospodarczej, w obecnym stanie prawnym, oznaczałoby to zwrot pozwu bez wzywania do usunięcia braku formalnego i bez możliwości ponownego wniesienia pozwu – z zachowaniem terminu jego pierwotnego wniesienia – po usunięciu braku (art. 479^{8a} § 1-4 k.p.c.). Taki rezultat jest trudny do zaakceptowania. (...)

Po drugie, gdyby wykazanie umocowania do udzielenia pełnomocnictwa procesowego w imieniu osoby prawnej, podlegającej wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, wymagało przedstawienia odpisu z rejestru aktualnego w dniu sporządzenia pełnomocnictwa, to analogicznie należałoby przyjąć, że np. członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, zamierzający dokonać pierwszej czynności procesowej w jej imieniu, powinien wykazać swoje umocowanie odpisem z rejestru, który także musiałby być aktualny w dniu dokonania tej czynności (art. 68 k.p.c.). Nie można jednak wykluczyć sytuacji, w której spełnienie tego wymagania będzie niemożliwe. (...)

Po trzecie, wymaganie, aby pełnomocnik do dokumentu pełnomocnictwa załączył aktualny w dniu sporządzenia tego dokumentu odpis z rejestru, prowadziłoby do podważenia funkcji i znaczenia odpisów aktualnych w obrocie w ogóle, miałyby one bowiem znaczenie jedynie w dniu, w którym zostały sporządzone. Trudno bronić stanowiska, że w postępowaniu sądowym odpis aktualny ma znaczenie dla wykazania umocowania osób udzielających pełnomocnictwa lub dokonujących pierwszej czynności procesowej tylko w dniu, w którym został sporządzony, a w innych wypadkach jego znaczenie mogłoby wykraczać poza ten dzień.

Nie ma zatem wystarczających argumentów na rzecz stanowiska, że do wykazania umocowania osób wchodzących w skład organu osoby prawnej, podlegającej wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, do udzielenia

pełnomocnictwa konieczne jest przedstawienie odpisu z rejestru aktualnego w dniu sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa. Nie można pomijać przemawiających przeciwko temu stanowisku względów praktycznych i pragmatycznych. Wymaganie, aby odpis z rejestru był aktualny w chwili sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa, można traktować jako sytuację idealną, ale nie można jej – ze względu na potrzeby obrotu prawnego, w tym cywilnego postępowania sądowego – uznać za konieczną.

Wykazanie umocowania osób wchodzących w skład organu osoby prawnej do udzielenia pełnomocnictwa możliwe jest także na podstawie odpisu aktualnego albo zupełnego wystawionego przed dniem sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa. Jeżeli pełnomocnik przedstawia w sądzie przy pierwszej czynności procesowej (art. 89 § 1 k.p.c.) dokument pełnomocnictwa opatrzony datą, to sąd nie bada z urzędu, czy pełnomocnictwo – po dniu sporządzenia dokumentu, a przed dokonaniem czynności procesowej – nie wygasło lub nie zostało przez mocodawcę odwołane. Podobnie postępuje przewodniczący badający pisma pod względem formalnym; towarzyszy temu założenie, że jeżeli pełnomocnik składa pełnomocnictwo, to twierdzi w sposób dorozumiany, iż jest ono „aktualne”. Łączy się z tym wyrażone w judykaturze stanowisko, że dokument pełnomocnictwa, złożony w celu wykazania umocowania pełnomocnika, nie musi być opatrzony datą (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2003 r., III CZP 54/03, "Prokuratura i Prawo" 2004, nr 4, s. 33). Podobnie można założyć, że jeżeli pełnomocnik składa w sądzie dokument pełnomocnictwa opatrzony datą i załącza do niego – w celu wykazania umocowania osób wchodzących w skład organu osoby prawnej do udzielenia pełnomocnictwa – odpis z rejestru wydany przed dniem sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa, to zarazem w sposób dorozumiany twierdzi, że umocowanie istniało także w dniu wskazanym na pełnomocnictwie.

Pozostaje ocena sytuacji, w której okres pomiędzy datą sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa a datą dotyczącą stanu rejestru, według którego został wydany odpis, jest nadmiernie długi albo w okolicznościach sprawy powstaną wątpliwości co do aktualności wynikających z odpisu danych w chwili sporządzania dokumentu pełnomocnictwa. W takim wypadku wchodzi w grę podjęcie czynności sprawdzających. Najpewniejszym sposobem weryfikacji jest zażądanie przedstawienia przez pełnomocnika odpisu zupełnego wydanego według stanu rejestru po dniu sporządzenia dokumentu pełnomocnictwa. Wskazane jest, aby zrobił to sąd w toku postępowania, a nie przewodniczący w ramach badania

wymagań formalnych pisma procesowego, ponieważ pozwoli to uniknąć sytuacji, w której strona może ponieść dotkliwe konsekwencje procesowe (art. 479^{8a} § 1-4 k.p.c.).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale.